

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 348

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-422-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Dyfuzja innowacji w regionach transgranicznych...	13
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Efekty produkcji gospodarstw w Polsce w odniesieniu do WPR w latach 2005-2008	22
Marek Chrzanowski: Wykorzystanie analizy przepływów międzygałęziowych do badania obszarów kooperacji w gospodarce regionu na przykładzie województwa lubelskiego	34
Paweł Dziekański: Metoda taksonomiczna w ocenie środowiskowej konkurencyjności powiatów województwa świętokrzyskiego.....	44
Monika Fabińska: Prorozwojowa gotowość polskich MŚP do absorpcji wsparcia w ramach nowej perspektywy programowej 2014-2020.....	54
Małgorzata Fronczek: Przewaga komparatywna Polski w handlu z Chinami w latach 1995-2012	66
Małgorzata Gasz: Reguły nowego modelu zarządzania gospodarczego na tle kondycji ekonomicznej państw Unii Europejskiej	76
Alina Grynia: Obciążenia fiskalne a konkurencyjność litewskich przedsiębiorstw	91
Anna Jankowska: Struktura obszarowa gospodarstw w krajach bałkańskich kandydujących do UE.....	103
Elżbieta Jantoch-Drozdowska, Maciej Stępiński: Formy aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w kontekście strategii Europa 2020.....	112
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Podatek bankowy w krajach Unii Europejskiej – ocena implementacji	124
Dariusz Klimek: Transakcje offsetowe jako instrument polityki ekonomicznej w Polsce	134
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Kierunki działań Unii Europejskiej na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki	145
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Możliwości finansowania rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014-2020 w ramach Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej.....	157
Renata Lisowska: Wpływ otoczenia regionalnego na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rozwiniętych i zmarginalizowanych ...	172
Agnieszka Malkowska: Program INTERREG IV A jako instrument wspierania turystyki w województwie zachodniopomorskim	181
Arkadiusz Malkowski: Mały ruch graniczny jako element kształtowania współpracy transgranicznej.....	190
Natalia Mańkowska: E-administracja a efektywność sektora publicznego...	200

Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Koncepcja usprawnienia procesu ofertowania w przetargach publicznych.....	210
Elżbieta Izabela Misiewicz: Łączne opodatkowania dochodów małżonków – preferencja podatkowa wspierająca rodzinę.....	220
Andrzej Miszczuk: Dystans instytucjonalny jako uwarunkowanie rozwoju regionów przygranicznych.....	230
Karolina Olejniczak: Polityka klastrów w regionach jako wzmacnianie konkurencyjności MSP.....	239
Małgorzata Pawłowska: Wpływ kapitału zagranicznego oraz własności państwowej na zmiany konkurencji w polskim sektorze bankowym.....	249
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problem starzejącego się społeczeństwa w dokumentach strategicznych wybranych polskich województw	263
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Social issues in the program's documents of Polish political parties in the elections to the European Parliament of the VIII term.....	274
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy a ceny ziemi rolniczej na przykładzie wybranych państw z Unii Europejskiej	285
Piotr Podsiadło: Pomoc regionalna jako przykład dopuszczalnej warunkowo pomocy publicznej w Unii Europejskiej.....	297
Gabriela Przesławska: Instytucjonalne aspekty w aktualnej debacie ekonomicznej.....	309
Małgorzata Raczkowska: Nierówności ekonomiczne w krajach europejskich.....	319
Jarosław Ropęga: Ograniczenia małych firm w wykorzystaniu zewnętrznych źródeł wsparcia dla ich przetrwania	328
Jerzy Sokolowski: Strategie sprzedaży ofert turystycznych biur podróży.....	339
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Bariery rozwoju przedsiębiorczości sektora MSP na przykładzie województwa lubelskiego.....	349
Andrzej Szuwarzyński: Model DEA do oceny efektywności funkcjonowania publicznych uniwersytetów w Polsce	361
Dariusz Tłoczyński: Accessibility jako instrument kształtowania polskiego rynku usług transportu lotniczego	371
Agnieszka Tomczak: Konwergencja czy dywergencja – kierunki zmian w polityce monetarnej po 1999 r.	384
Adam Wasilewski: Skuteczność wybranych instrumentów finansowych wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich w Polsce....	394
Anetta Waśniewska: Potencjał społeczny gmin Zalewu Wiślanego w latach 2003-2012.....	404
Grażyna Węgrzyn: Źródła informacji dla działalności innowacyjnej w Unii Europejskiej.....	415

Lucyna Wojcieszka: Społeczna odpowiedzialność biznesu wybranych banków komercyjnych na świecie – ocena wymiarów CSR.....	424
Jarosław Wołkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013	437
Urszula Zagóra-Jonszta: Proces polonizacji górnośląskiego przemysłu w latach 30. XX wieku	449

Summaries

Franciszek Adamczuk: Diffusion of innovation in cross-border regions	21
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Effects of farms production in Poland with respect to the CAP in the period of 2005-2008	33
Marek Chrzanowski: The use of input-output analysis for the cooperation areas determination in regions on the basis of Lubelskie Voivodeship.....	43
Paweł Dziekański: Taxonomic method in the examination for environmental competitiveness of poviats of Świętokrzyski Voivodeship	53
Monika Fabińska: Pro-development readiness of Polish SMEs for absorption of support under the new programming perspective 2014-2020	65
Małgorzata Fronczek: Revealed Comparative Advantage of Poland in trade with China in the years 1995-2012	75
Małgorzata Gasz: Rules of the new economic model management against economic condition of the European Union states	89
Alina Grynia: Fiscal charges and competitiveness of Lithuanian enterprises	102
Anna Jankowska: The structure of holdings in the Balkan states candidating to the European Union	111
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maciej Stępiński: Forms of activation of long-term unemployed in the context of the Europe 2020 strategy	123
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The bank tax: an assessment of implementation in the EU member states	133
Dariusz Klimek: Offsets – an instrument of economic policy in Poland	144
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: The European Union activities to improve the regions competitiveness.....	156
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Opportunities of financing the development of rural areas in the years 2014-2020 within the frames of cohesion policy and Common Agricultural Policy	171
Renata Lisowska: Impact of the regional environment on the development of small and medium-sized enterprises in developed and marginalised areas	180
Agnieszka Malkowska: The Program INTERREG IVA as an instrument to support tourism in the West Pomeranian Voivodeship	189

Arkadiusz Malkowski: The small cross-border movement as an element of the cross-border co-operation.....	199
Natalia Mańkowska: E-government and the efficiency of public sector	209
Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Concept of public procurement offering process improvement	219
Elżbieta Izabela Misiewicz: Joint taxation of spouses – tax allowance supporting family	229
Andrzej Mischczuk: Institutional distance as a condition for the development of cross-border regions	238
Karolina Olejniczak: Cluster policy in the regions as strengthening the competitiveness of SME	248
Małgorzata Pawłowska: The impact of foreign capital and state capital on competition in the Polish banking sector	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Aging population in strategic documents of selected Polish voivodeships	273
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problematyka społeczna w dokumentach programowych polskich ugrupowań politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego VIII kadencji ...	284
Robert Pietrzykowski: Economic development and agricultural land prices in selected countries of the European Union.....	296
Piotr Podsiadło: Regional aid as an example of permitted conditionally state aid in the European Union	308
Gabriela Przesławska: Institutional aspects in contemporary economic debate	318
Małgorzata Raczkowska: Economic inequality in the European countries ..	327
Jarosław Ropega: Limitations of small firms in using external sources of support for their survival	337
Jerzy Sokolowski: Strategies for the sale of tourist travel agencies offers	348
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Barriers to the development of enterprise of SMEs sector on the example of the Lublin Voivodeship ..	360
Andrzej Szuwarzyński: DEA model to evaluate the efficiency of the public universities in Poland.....	370
Dariusz Tłoczyński: Accessibility as an instrument for shaping Polish air transport market	383
Agnieszka Tomczak: Convergence or divergence – directions of the monetary policy development after the year 1999	393
Adam Wasilewski: Effectiveness of selected financial instruments supporting entrepreneurship development in rural counties of Poland	403
Anetta Waśniewska: Social potential of communities of the Vistula Lagoon in 2003-2012	414
Grażyna Węgrzyn: Sources of information on innovation within the European Union	423

Lucyna Wojcieszka: CSR of selected commercial banks in the world – dimensions of CSR ratings	436
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Lithuania citizens in the period between 2003 and 2013.....	448
Urszula Zagóra-Jonszta: The process of Polonization of Upper Silesian industry in the 30s of the twentieth century.....	458

Małgorzata Gasz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: malgorzata.gasz@ue.wroc.pl

REGUŁY NOWEGO MODELU ZARZĄDZANIA GOSPODARCZEGO NA TLE KONDYCJI EKONOMICZNEJ PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Artykuł porusza problematykę kondycji ekonomicznej państw Unii Europejskiej w świetle zmian instytucjonalnych, jakie podjęte zostały na forum Unii w następstwie ostatniego kryzysu gospodarczego. Ich istotą stało się stworzenie ram umożliwiających antycypowanie zdarzeń niekorzystnych dla gospodarki, systemu ich monitorowania oraz skutecznego zapobiegania ponownemu wystąpieniu zjawisk kryzysowych na tak szeroką skalę. Celem artykułu jest analiza i próba oceny aktualnej kondycji gospodarczej państw UE na podstawie danych odzwierciedlających stan finansów publicznych, sytuację na europejskim rynku pracy oraz poziom PKB. Skuteczność nowych rozwiązań w kontekście poprawy kondycji ekonomicznej państw członkowskich UE wymaga ujednoczenia i wewnętrznej spójności wdrażanych reguł na poziomie całej Unii. Realizacji celu posłużą analiza opisowa, analiza danych statystycznych oraz analiza porównawcza.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, ład instytucjonalny, zarządzanie gospodarką europejską.

DOI: 10.15611/pn.2014.348.07

1. Wstęp

Doświadczenia ostatniego kryzysu obnażyły słabość instytucjonalną UE i zrodziły konieczność podjęcia niezbędnych reform w obszarze zarządzania gospodarczego. Stworzenie nowego modelu zarządzania gospodarką europejską wymagało modyfikacji wielu dotychczas obowiązujących mechanizmów oraz opracowania nowego pakietu regulacji w wielu obszarach gospodarki. Przesłanką tych działań stało się stworzenie ram umożliwiających antycypowanie zdarzeń niekorzystnych dla gospodarki, systemu ich monitorowania oraz skutecznego zapobiegania ponownemu wystąpieniu zjawisk kryzysowych na tak szeroką skalę. Szereg inicjatyw wprowadzono już w życie, wiele z nich wymaga jednak dalszych modyfikacji. Najważniejsze zmiany w sferze zarządzania gospodarczego oraz polityki fiskalnej w UE obejmują w szczególności: obowiązek wprowadzenia we wszystkich krajach członkowskich UE reguł fiskalnych, wzmocnienie mechanizmu koordynowania *ex ante* działań po-

dejmowanych w ramach polityki fiskalnej, wprowadzenie obowiązku wykorzystania niezależnych prognoz i ustanowienia organów monitorujących wybrane działania rządów oraz utworzenie stałego europejskiego mechanizmu stabilizacyjnego. Nowa koncepcja zarządzania gospodarką europejską napotyka wiele trudności związanych z mnogością i zróżnicowaniem interesów poszczególnych państw, dodatkowo niechętnych oddaniu prerogatyw na szczebel ponadnarodowy. Celem artykułu jest analiza i próba oceny aktualnej sytuacji gospodarczej państw UE na podstawie wybranych parametrów oraz przegląd koncepcji nowego modelu zarządzania europejską gospodarką. Realizacji celu posłużą: analiza opisowa, analiza danych statystycznych oraz analiza porównawcza. W opinii autorki ocena efektywności podjętych na forum UE działań na rzecz stworzenia nowej, bardziej efektywnej architektury zarządzania gospodarczego oraz ich wpływu na poprawę kondycji ekonomicznej państw UE wymagają zdecydowanie dłuższego horyzontu czasowego. Pomimo wprowadzenia wielu zmian instytucjonalnych większość państw UE nadal boryka się z problemami w obszarze finansów publicznych, rosnącego bezrobocia, szczególnie wśród osób młodych, oraz niedostatecznego tempa wzrostu PKB.

2. Nowe ramy zarządzania gospodarczego w UE

Istotą długofalowych działań reformatorskich tworzących nowy ład gospodarczy jest wzmocnienie skuteczności nadzoru w obszarze finansów publicznych oraz sektorze finansowym, poprawa koordynacji polityki fiskalnej, długoterminowe utrzymanie stabilności gospodarczej oraz zwiększenie efektywności funkcjonowania unii gospodarczej i walutowej. Spośród szeregu wdrażanych koncepcji i programów większość dotyczy bezpośrednio strefy euro. Mając jednak na uwadze konieczność usprawnienia funkcjonowania całej UE, znaczna część z nich pozostaje kwestią otwartą dla zainteresowanych stron.

Do najważniejszych inicjatyw podejmowanych na forum unijnym, wpisujących się w model nowego zarządzania gospodarczego, zaliczyć należy w szczególności wprowadzony w życie w grudniu 2008 r. Europejski Plan Odbudowy Gospodarczej (*European Economic Recovery Plan*). Zakładał on krótkookresowe zwiększenie siły nabywczej, pobudzenie popytu oraz odzyskanie zaufania inwestorów za pomocą finansowych działań stymulacyjnych oraz restrukturyzację europejskiej gospodarki poprzez promowanie efektywności, innowacyjności, inteligentnych inwestycji oraz ochronę miejsc pracy. W 2010 r. Komisja Europejska przedstawiła pakiet sześciu inicjatyw legislacyjnych (tzw. sześciopak), które regulowały kwestie równowagi budżetowej, zwiększenia kontroli nad kondycją finansów publicznych państw strefy euro oraz udoskonalenia koordynacji polityki gospodarczej, m.in. w zakresie zasad tworzenia budżetów krajowych, tempa wzrostu wydatków i wymaganego tempa redukcji długu publicznego. Ustanowiono także procedury przeciwdziałania nierównowagom makroekonomicznym, oparte na systemie wczesnego ostrzegania. Procedura nadmiernych nierównowag (*Excessive Imbalance Procedure*), oparta jest na

ocenie 10 wskaźników makroekonomicznych umożliwiających określenie kondycji danej gospodarki oraz ustalenie odchyłeń od przyjętych wartości referencyjnych. Konsekwencją powstania nierównowagi w określonym obszarze (m.in. konkurencyjność, zadłużenie sektora prywatnego, rachunek obrotów bieżących czy eksport) jest konieczność wdrożenia planu naprawczego. Zaniechanie wykonania określonych rekomendacji rodzi następstwa w postaci kary finansowej w wysokości 0,1% PKB [*Reformy gospodarcze w UE...*].

Aby zredukować ryzyko przekraczania przez kraje członkowskie 60% wskaźnika długu publicznego znowelizowano zasady w obszarze tzw. średniookresowego celu budżetowego (*medium-term budgetary objective* – MTO), czyli docelowego poziomu wyniku strukturalnego sektora finansów publicznych. Celem dokonanych modyfikacji jest stworzenie warunków wspierających osiągnięcie stabilności finansów publicznych oraz postępów w jej osiąganiu poprzez uszczegółowienie programów konwergencji w zakresie ogólnej sytuacji gospodarczej, salda i poziomu zadłużenia sektora finansów publicznych oraz projektowanej ścieżki wzrostu dochodów i wydatków publicznych wraz z prognozą skutków podejmowanych działań dyskrecjonalnych [*Implikacje reformy instytucjonalnej...*]. Określane przez Komisję Europejską minimalne wartości celów uwzględniają specyfikę sytuacji, w jakiej aktualnie znajduje się dane państwo i zależą od takich parametrów, jak: tempo wzrostu PKB, wskaźnik zadłużenia, wahania koniunktury czy prognozowane koszty starzenia się społeczeństwa. Warunkiem odstąpienia przez dany kraj od przyjętej ścieżki prowadzącej do MTO może być wystąpienie zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym i niezależnym, które w istotny sposób mogłoby wpływać na wynik sektora finansów publicznych lub też okresowe pogorszenie koniunktury gospodarczej, pod warunkiem, że nie wpłynęłoby negatywnie na stabilność finansów publicznych.

W zakresie procedury nadmiernego deficytu (*Excessive Deficit Procedure* – EDP), uruchamianej w sytuacji, gdy kraj członkowski nie realizuje ustalonych kryteriów dotyczących poziomu dopuszczalnego deficytu lub długu, nowym rozwiązaniem jest nadanie większej wagi bieżącemu monitorowaniu zadłużenia sektora finansów publicznych przy jednoczesnym obowiązku rozszerzonego raportowania między innymi w zakresie wykonania budżetu i działań korygujących, wskazania istotnych czynników decydujących o ostatecznym poziomie wskaźników długu i deficytu oraz uszczegółowienie niekorzystnych zdarzeń gospodarczych istotnych dla EDP [*Implikacje reformy instytucjonalnej...*]. W porównaniu z pierwotną wersją EDP, określoną w Pakcie Stabilności i Wzrostu, doprecyzowano pojęcie wystarczającego tempa redukcji długu poprzez wskazanie wartości referencyjnych oraz zmodyfikowano system sankcji i kar finansowych nałożonych na kraj strefy euro, który nie respektuje postanowień i terminów ustalonych przez Trybunał Sprawiedliwości.

Projektem o istotnym znaczeniu dla poprawy jakości koordynacji polityki gospodarczej na poziomie unijnym oraz podniesienia konkurencyjności gospodarek strefy euro i całej UE jest Pakt Euro Plus. Reguluje on kwestie konkurencyjności, zatrudnienia, długoterminowej stabilności finansów publicznych oraz wzmocnienia

stabilności finansowej. Ważnym dla monitorowania sytuacji gospodarczej i fiskalnej rozwiązaniem jest wprowadzenie w styczniu 2011 r. tzw. Europejskiego Semestru Ekonomicznego, w ramach którego zintegrowanej analizie i ocenie poddawana jest realizacja krajowych polityk makroekonomicznych. Nowe regulacje odnoszą się do działań podejmowanych na płaszczyźnie nierównowag fiskalnych, nierównowag w zakresie konkurencyjności gospodarek strefy euro, stworzenia mechanizmu zarządzania kryzysowego oraz zwiększenia efektywności nadzoru nad rynkiem finansowym. W 2012 r. wprowadzono dwa akty prawne zawierające zestaw rozporządzeń konstytuujących zwiększony nadzór Komisji Europejskiej nad krajami strefy euro borykającymi się z trudnościami w zakresie stabilności finansowej. Kraje niespełniające określonych warunków mogą zostać objęte procedurą nadmiernego deficytu i zostać zobligowane do przedstawienia planu odbudowy sytuacji finansowej oraz makroekonomicznego planu dostosowawczego. Wprowadzono także obowiązek monitorowania sfery budżetowej oraz przestrzegania reguł fiskalnych.

Kolejną inicjatywą jest Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej (*Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union* – TSCG). Państwa, które go ratyfikowały, zobowiązane są do rozszerzenia i uzupełnienia reguł o automatyczny mechanizm korygujący. Ma on na celu zapewnienie zgodności ewentualnych odstępstw od celu średnioterminowego lub ścieżki dostosowawczej z ustalonymi wytycznymi i ich automatyczną korektę. Kolejną ważną inicjatywą jest utworzenie z dniem 1 stycznia 2013 r. Europejskiego Mechanizmu Stabilności (*European Stability Mechanism* – ESM), który zastąpił Europejski Mechanizm Stabilizacji Finansowej oraz Europejski Instrument Stabilności Finansowej, będące rozwiązaniami o charakterze tymczasowym. ESM jest stałym funduszem ratunkowym dla państw strefy euro, opartym na krótko- bądź średnioterminowej pomocy finansowej w formie pożyczki służącej przywróceniu stabilności finansowej lub – opcjonalnie – interwencji na rynku długu pierwotnego. Zaciągane w ramach ESM zobowiązania nie będą powiększać deficytu i długu państw strefy [<http://finanse.wnp.pl/staly-fundusz-ratunkowy-eurolandu>].

W fazie projektowania znajduje się koncepcja umów na rzecz konkurencyjności i wzrostu gospodarczego (*convergence and competitiveness instrument* – CCI) oraz mechanizm solidarności, którego zadaniem będzie wzmocnienie działań podejmowanych przez państwa członkowskie w ramach CCI. Oba instrumenty służyć mają stymulowaniu w państwach członkowskich strefy euro koniecznych reform strukturalnych na rzecz wspierania konkurencyjności i wzrostu istotnych z punktu widzenia funkcjonowania strefy euro i całej UE. Wsparcie finansowe dla reform, które w normalnych warunkach nie zostałyby wdrożone lub też – z powodu wysokich kosztów – wprowadzone byłyby z opóźnieniem, uzależnione byłoby od pełnego i terminowego wdrożenia określonych reform. Ze wsparcia korzystać mogłyby przede wszystkim państwa należące do strefy euro nieobjęte programem dostosowań makroekonomicznych, jak również państwa spoza strefy (na określonych

zasadach). Jak dotąd nie określono szczegółowo, skąd pochodzić miałyby środki finansowe – rozważa się możliwość wnoszenia wkładów przez państwa uczestniczące lub stworzenie nowego celowego instrumentu finansowego [Słojewska 2012]. Wdrożenie tego rozwiązania miałyby stanowić pierwszy krok do utworzenia w dłuższym horyzoncie czasu mechanizmu zdolności fiskalnej (*fiscal capacity*), który pełniłby rolę autonomicznego budżetu strefy euro, stanowiącego wsparcie dla procesów integracji gospodarczej i konwergencji czy niwelowania skutków szoków asymetrycznych. O wielkości budżetu decydować miałyby stopień integracji oraz wola zmian politycznych. Innym projektowanym rozwiązaniem długoterminowym jest utworzenie w strefie euro krótkoterminowych instrumentów wspólnej emisji długu oraz funduszu amortyzacji zadłużenia (*redemption fund*). Wprowadzenie w życie wymienionych wyżej pomysłów wymaga jednak odpowiedniego poziomu integracji politycznej [*Implikacje reformy instytucjonalnej...*].

3. Sytuacja ekonomiczna państw Unii Europejskiej – wybrane parametry

Przed wybuchem kryzysu relatywnie wysokie tempo wzrostu PKB w większości państw UE było efektem popytu wykreowanego przez niskie stopy procentowe oraz swobodny dostęp do kapitału kredytowego. Jednakże utrata zaufania do instytucji sektora bankowego oraz będące jego następstwem nowe regulacje ostrożnościowe w sektorze finansowym ograniczyły na dłuższy czas zainteresowanie pieniądzem kredytowym oraz jego dostępność, co miało przełożenie na znaczne osłabienie konsumpcji oraz poziomu inwestycji. Najbardziej dotkliwy dla unijnych gospodarek pod względem kształtowania wielkości PKB był rok 2009 (tab. 1), kiedy to gospodarki dzisiejszej UE-28 w największym stopniu odczuwały konsekwencje rozprzestrzeniania się globalnego kryzysu finansowego. Spośród wszystkich państw członkowskich jedynie w Polsce odnotowano wówczas dodatni PKB na poziomie 1,6%. Do czynników, które znacząco wpłynęły na ujemne tempo wzrostu PKB w państwach UE zaliczyć należy: silny i postępujący spadek produkcji przemysłowej, ograniczenie produkcji, w tym także eksportowej, zbiorowe zwolnienia pracowników, pogorszenie relacji makroekonomicznych (spadek produkcji i zatrudnienia), słaby popyt wewnętrzny, stagnacja w wydatkach konsumpcyjnych, niski poziom inwestycji oraz wzrost jednostkowych kosztów pracy [*Wpływ kryzysu...* 2009]. Poprawa dynamiki wzrostu w latach 2010 i 2011 możliwa była w znacznym stopniu dzięki pomocy finansowej delegowanej w latach 2009-2010 w ramach Europejskiego Planu Odbudowy Gospodarczej [Komunikat 2009]. W kolejnych latach spadek tempa wzrostu PKB to efekt słabej konsumpcji prywatnej (niski poziom płac realnych, zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych) i niskiego tempa wzrostu inwestycji na skutek spowolnienia inwestycji mieszkaniowych.

Tabela 1. Realne tempo wzrostu PKB w państwach UE w latach 2007-2013 (w %)

Kraj/Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
UE-28	3,2	0,4	-4,5	2,0	1,6	-0,4	0,1
Kraje strefy euro (18)	3,0	0,4	-4,5	1,9	1,6	-0,7	-0,4
Austria	3,7	1,4	-3,8	1,8	2,8	0,9	b.d.
Belgia	2,9	1,0	-2,8	2,3	1,8	-0,1	0,2
Bułgaria	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,6	0,9
Chorwacja	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-1,9	-1,0
Cypr	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4
Czechy	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1,0	-0,9
Dania	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	0,4
Estonia	7,5	-4,2	-14,1	2,6	9,6	3,9	0,8
Finlandia	5,3	0,3	-8,5	3,4	2,8	-1,0	-1,4
Francja	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2,0	0,0	0,2
Grecja	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-7,0	-3,9
Hiszpania	3,5	0,9	-3,8	-0,2	0,1	-1,6	-1,2
Holandia	3,9	1,8	-3,7	1,5	0,9	-1,2	-0,8
Irlandia	5,0	-2,2	-6,4	-1,1	2,2	0,2	b.d.
Litwa	9,8	2,9	-14,8	1,6	6,0	3,7	3,3
Luksemburg	6,6	-0,7	-5,6	3,1	1,9	-0,2	2,1
Łotwa	10,0	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1
Malta	4,1	3,9	-2,8	4,1	1,6	0,6	2,4
Niemcy	3,3	1,1	-5,1	4,0	3,3	0,7	0,4
Polska	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2,0	1,6
Portugalia	2,4	0,0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2	-1,4
Rumunia	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Słowacja	10,5	5,8	-4,9	4,4	3,0	1,8	0,9
Słowenia	7,0	3,4	-7,9	1,3	0,7	-2,5	1,1
Szwecja	3,3	-0,6	-5,0	6,6	2,9	0,9	1,5
Węgry	0,1	0,9	-6,8	1,1	1,6	-1,7	1,1
Wielka Brytania	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,3	1,7
Włochy	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,9

Źródło: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&p-code=tec00115> (5.05.2014).

W 2013 r. w niektórych państwach UE widoczna była poprawa koniunktury, nastąpił wzrost popytu wewnętrznego, konsumpcji oraz inwestycji. Szacuje się, że dalszy wzrost PKB możliwy będzie dzięki uruchomieniu w 2014 r. pierwszych środków europejskich z nowej perspektywy finansowej, co pozwala prognozować ożywienie w sferze inwestycji publicznych.

Niepokojącym zjawiskiem jest wysoki i stale narastający w większości państw UE poziom bezrobocia (tab. 2).

Tabela 2. Stopa bezrobocia w państwach UE w latach 2007-2013 (w %)

Kraj/Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zmiana (2013/2007)
UE-28	7,2	7,0	9,0	9,6	9,6	10,4	10,8	+3,6
Kraje strefy euro (18)	7,5	7,6	9,6	10,1	10,1	11,3	12,0	+4,5
Austria	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2	4,3	4,9	+0,5
Belgia	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	+0,9
Bułgaria	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13,0	+6,1
Chorwacja	9,6	8,4	9,1	11,8	13,5	15,9	17,2	+7,6
Cypr	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	+12,0
Czechy	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	+1,7
Dania	3,8	3,5	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0	+3,2
Estonia	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10,0	8,6	+4,0
Finlandia	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	+1,3
Francja	8,0	7,5	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	+2,3
Grecja	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7	24,3	27,3	+15,0
Hiszpania	8,3	11,3	18,0	20,1	21,7	25,0	26,4	+14,1
Holandia	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4	5,3	6,7	+3,1
Irlandia	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7	14,7	13,1	+8,4
Litwa	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	+7,5
Luksemburg	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,8	+1,6
Łotwa	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9	+5,8
Malta	6,5	6,0	6,9	6,9	6,5	6,4	6,5	0
Niemcy	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9	5,5	5,3	-3,4
Polska	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	+0,7
Portugalia	8,9	8,5	10,6	12,0	12,9	15,9	16,5	+7,6
Rumunia	6,4	5,8	6,9	7,3	7,4	7,0	7,3	+0,9
Słowacja	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2	+3,0
Słowenia	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	+5,2
Szwecja	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0	+1,9
Węgry	7,4	7,8	10,0	11,2	10,9	10,9	10,2	+2,8
Wielka Brytania	5,3	5,6	7,6	7,8	8,0	7,9	7,5	+2,2
Włochy	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7	12,2	+6,1

Źródło: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/printTable.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdec> (5.05.2014).

W analizowanym okresie średnia stopa bezrobocia w krajach UE wzrosła z 7,5% w 2007 r. do 12% w 2013 r. w strefie euro oraz z 7,2% do 10,8% w państwach UE-28 (tab. 2). Sukcesywnie zwiększała się także rozpiętość między najniższą i najwyższą stopą bezrobocia (7,6 p.p. w 2007 r. – 22,4 p.p. w 2013 r.). W 2013 r. ponad 26,5 mln osób w całej Unii pozostawało bez pracy (z tego ponad 19 mln w strefie euro). Do państw o najniższej stopie bezrobocia należały Austria (4,9%), Niemcy (5,3%) i Luksemburg (5,8%). Z kolei najmniej korzystna sytuacja na rynku pracy była w Grecji (27,3%) i Hiszpanii (26,4%). Największy wzrost poziomu bezrobo-

cia w porównaniu z 2012 r. odnotowano na Cyprze (z 11,9% do 15,9%) i w Grecji (z 24,3% do 27,3%). Do państw, którym udało się znacząco zredukować stopę bezrobocia, należały: Łotwa (15% w 2012 r. i 11,9% w 2013 r.), Irlandia (spadek z 14,7% w 2012 r. do 13,1% w 2013 r.), Litwa (z 13,4% do 11,8%) i Estonia (10,0% i 8,6%). Nieznaczące zmniejszenie skali bezrobocia odnotowano również w Niemczech i Wielkiej Brytanii. Niemcy są jedynym spośród wszystkich państw UE-28 krajem, któremu udało się ograniczyć skalę bezrobocia z 8,7% w 2007 r. do 5,3% w 2013 r.

Tabela 3. Finanse publiczne w krajach Unii Europejskiej

Kraj/Rok	Dług publiczny (jako % PKB)			Deficyt budżetowy (jako % PKB)		
	2007	2010	2013	2007	2010	2013
UE-28	b.d.	79,9	87,1	b.d.	-6,5	-3,3
Kraje strefy euro (18)	66,2	85,5	92,6	-0,7	-6,2	-3,0
Austria	60,2	72,5	74,5	-0,9	-4,5	-1,5
Belgia	84,0	96,6	101,5	-0,1	-3,8	-2,6
Bułgaria	17,2	16,2	18,9	1,2	-3,1	-1,5
Chorwacja	b.d.	45,0	67,1	b.d.	-6,4	-4,9
Cypr	58,8	61,3	111,7	3,5	-5,3	-5,4
Czechy	27,9	38,4	46,0	-0,7	-4,7	-1,5
Dania	27,1	42,8	44,5	4,8	-2,5	-0,8
Estonia	3,7	6,7	10,0	2,4	0,2	-0,2
Finlandia	35,2	48,8	57,0	5,3	-2,5	-2,1
Francja	64,2	82,7	93,5	-2,7	-7,0	-4,3
Grecja	107,4	148,3	175,1	b.d.	-10,9	-12,7
Hiszpania	36,3	61,7	93,9	2,0	-9,6	-7,1
Holandia	45,3	63,4	73,5	0,2	-5,1	-2,5
Irlandia	24,9	91,2	123,7	0,2	-30,6	-7,2
Litwa	16,8	37,8	39,4	-1,0	-7,2	-2,2
Luksemburg	6,7	19,5	23,1	3,7	-0,8	0,1
Łotwa	9,0	44,5	38,1	-0,7	-8,2	-1,0
Malta	60,7	66,0	73,0	-2,3	-3,5	-2,8
Niemcy	65,2	82,5	78,4	0,2	-4,2	0,0
Polska	45,0	54,9	57,0	-1,9	-7,8	-4,3
Portugalia	68,4	94,0	129,0	-3,1	-9,8	-4,9
Rumunia	12,8	30,5	38,4	-2,9	-6,8	-2,3
Słowacja	29,6	41,0	55,4	-1,8	-7,5	-2,8
Słowenia	23,1	38,7	71,7	0,0	-5,9	-14,7
Szwecja	40,2	39,4	40,6	3,6	0,3	-1,1
Węgry	67,0	82,2	79,2	-5,1	-4,3	-2,2
Wielka Brytania	43,7	78,4	90,6	-2,8	-10,0	-5,8
Włochy	103,3	119,3	132,6	-1,6	-4,5	-3,0

Źródło: Eurostat, [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00127&plugin=1\(3.05.2014\);](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00127&plugin=1(3.05.2014);) [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410&plugin=1\(5.05.2014\).](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410&plugin=1(5.05.2014).)

Według danych Eurostatu w listopadzie 2013 r. bezrobotnymi pozostawało 5,661 mln młodych Europejczyków (3,575 mln osób w strefie euro). Stopa bezrobocia wśród osób młodych w 2013 r. wzrosła w porównaniu z 2012 r. i wyniosła odpowiednio: 23,6% w państwach całej UE i 24,2% w strefie euro (wobec 23,4% i 23,9%). W grupie osób młodych najmniejsze bezrobocie odnotowano w Niemczech (7,5%) i Austrii (8,6%). Natomiast największy problem ze znalezieniem pracy w III kwartale 2014 r. mieli młodzi obywatele Hiszpanii (57,7%), Grecji (54,8%) i Chorwacji (49,7%). Ze względu na niedostatek kapitału oraz niewielką wiedzę praktyczną relatywnie niewielka liczba osób decyduje się na założenie własnej działalności. Obserwuje się również wzrost zatrudnienia osób, które podjęły pracę poniżej swoich kwalifikacji [<http://www.eures.praca.gov.pl...>].

Konieczność finansowania przez rządy państw Unii programów oddłużeniowych, jak również polityka oszczędności i ograniczania wydatków wpłynęły na pogłębienie recesji oraz długotrwałe pogorszenie stanu finansów publicznych. W przypadku zdecydowanej większości państw członkowskich UE widoczny jest utrzymujący się poziom zadłużenia (tab. 3) [Eurostat]. W efekcie wprowadzenia na szeroką skalę regulacji w zakresie przestrzegania dyscypliny budżetowej oraz monitorowania działań w tym zakresie w latach 2009-2013 średni poziom deficytu budżetowego cechowała tendencja malejąca, zarówno w strefie euro, jak i całej UE. W 2013 r. nadwyżkę budżetową na poziomie 0,1% PKB odnotowano jedynie w Luksemburgu, z kolei w Niemczech stan finansów publicznych oscylował wokół poziomu równowagi. Średni poziom zadłużenia w krajach UE wyniósł 87,1% PKB oraz 92,6% PKB w strefie euro i w porównaniu z rokiem 2012 miał tendencję wzrostową. W 2013 r. do państw, w których utrzymywał się narastający dług publiczny, należały: Grecja (175,1% PKB), Włochy (132,6% PKB), Portugalia (129% PKB), Irlandia (123,7% PKB), Cypr (111,7% PKB). Są to kraje, które w największym stopniu doświadczyły negatywnych skutków kryzysu gospodarczego. W Polsce poziom długu publicznego w 2013 r. wyniósł 57% wobec 55,6% w 2012 r., natomiast deficyt budżetowy spadł z poziomu 4,3% w 2012 r. do 3,9% PKB w 2013 r. Należy mieć na uwadze, że sytuacja kryzysowa zmusiła niektóre kraje do zwiększania zadłużenia publicznego, jednak jego rosnący poziom pociąga za sobą konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów jego obsługi, a poprzez tzw. efekt wypychania wpływa na ograniczenie poziomu konsumpcji oraz skalę inwestycji, co w efekcie osłabia długoterminowe perspektywy rozwoju gospodarczego [Nawrot 2009]. Pożądane jest zatem systemowe ograniczenie możliwości zwiększania długu publicznego, wzięwszy pod uwagę fakt, iż wzrost ten generować może ryzyko niewypłacalności [Acocella 2002].

4. Uwarunkowania realizacji nowego ładu gospodarczego

Skala i zakres wyzwań, jakie stoją przed współczesnym państwem, jak również dynamika otoczenia, w jakim ono funkcjonuje, wpływają znacząco na jego możli-

wości rozwojowe [Bąkiewicz, Żuławska 2010, s. 413]. Ostatni kryzys finansowy unaoczniał brak możliwości obrony firm, banków oraz rządów narodowych przed ekspansją kapitału zewnętrznego, w tym finansowego [Bożyk 2012, s. 308]. Dotychczas obowiązujące rozwiązania sankcjonowały współistnienie scentralizowanej polityki monetarnej przy jednoczesnym zdecentralizowanym modelu polityki fiskalnej. Fakt ten przyczynił się do pogłębiania nierównowag fiskalnych w poszczególnych państwach członkowskich unii gospodarczej i walutowej i utrudniał podejmowanie spójnych działań. Wśród wielu przyczyn relatywnie długo utrzymującego się kryzysu finansowego wskazać należy słaby stopień oddziaływania na pobudzenie koniunktury instrumentów polityki fiskalnej i monetarnej [Kaczmarek 2009].

Biorąc pod uwagę fakt, iż tzw. pakiety antykryzysowe, wbrew oczekiwaniom, nie stanowiły znaczącego impulsu ożywienia gospodarczego, a fiaskiem zakończyła się możliwość praktycznej realizacji założeń strategii lizbońskiej, zakładającej budowę innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki europejskiej, sceptycznie należy ocenić możliwość szybkiego powrotu gospodarek unijnych na drogę znaczącego wzrostu gospodarczego sprzed kryzysu. Dotychczasowa niewydolność instytucjonalna, zaniechanie reform strukturalnych, pogłębione przez niekorzystne zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństw), rosnące bezrobocie, słabość rządowych programów przeciwdziałania bezrobociu, brak znaczącego tempa wzrostu produktywności, trudności ze spłatą zadłużenia oraz wysokie koszty jego obsługi przekładają się na dość ograniczone perspektywy generowania znaczącego wzrostu gospodarek unijnych w najbliższym okresie [Goczek 2012]. Priorytetowe znaczenie dla tempa wzrostu PKB mieć będzie dalsze zwiększanie konsumpcji oraz stymulowanie eksportu. Za istotną barierę wzrostu gospodarczego uznać należy zmniejszenie się liczby osób w wieku produkcyjnym – szacuje się, że do 2050 r. liczba ludności aktywnej zawodowo w krajach UE ulegnie zmniejszeniu o ok. 10%, natomiast liczba osób nieaktywnych zawodowo wzrośnie o 20% [*Rynki pracy jutra...*].

Pomimo wprowadzenia wielu zmian instytucjonalnych większość państw UE nadal boryka się z problemami w obszarze finansów publicznych. Można przyjąć, iż w znacznym stopniu jest to efekt wcześniejszego luźnego traktowania polityki fiskalnej (przed kryzysem nie wszystkie państwa stosowały reguły fiskalne). W 2011 r. w 23 państwach UE wszczęto procedurę nadmiernego deficytu. Stworzenie stałego mechanizmu wsparcia finansowego państw, których sytuacja gospodarcza zagrażać może stabilności całej strefy euro, może okazać się niewystarczające w przypadku konieczności zasilenia finansowego państw spoza strefy.

Wysoce problematyczną kwestią pozostaje brak skutecznego mechanizmu redukcji wysokiego bezrobocia. Niepokoi w szczególności permanentny wzrost liczby osób pozostających bez pracy w grupie poniżej 25. roku życia będący następstwem stanu koniunktury, zmniejszenia się ogólnej liczby ofert pracy oraz słabości rządowych programów przeciwdziałania bezrobociu, co potwierdzają dane statystyczne obrazujące skalę tego zjawiska w UE [Wyżnikiewicz]. Bezrobocie wśród ludzi

młodych osiągnęło poziom nie do przyjęcia, stąd konieczne jest podjęcie nowych działań w obszarze ich aktywizacji oraz tworzenie nowych miejsc pracy [Pakt na rzecz wzrostu...]. Należy mieć nadzieję, że zaplanowanym przez Komisję Europejską środkom w wysokości 8 mld euro, przeznaczonym na przeciwdziałanie bezrobociu wśród osób młodych w latach 2014-2020, towarzyszyć będą unijne oraz krajowe programy zawierające nowe bardziej skuteczne instrumenty aktywizacji ludzi młodych, adekwatne do potrzeb rynków pracy. Realne jest bowiem ryzyko, iż brak środków na finansowanie innowacji służących zwiększaniu produktywności, fiasko programów aktywizujących w relacji z postępującym procesem starzenia się europejskich społeczeństw mogą przyczynić się do negatywnych zmian na krajowych rynkach pracy, których efektem będzie dalsze postępujące zmniejszenie produktywności i narastające bezrobocie strukturalne [Goczek 2012].

Prognozowane dla wielu krajów starzenie się społeczeństw może wpłynąć negatywnie na osłabienie elastyczności i mobilności rynków pracy. Towarzyszące temu procesowi rosnące koszty systemu emerytalnego oraz opieki zdrowotnej generować będą napięcia budżetowe [Białek, Olesiuk 2009, s. 226]. Niskie tempo wzrostu PKB, niski poziom wydatków na cele badawczo-rozwojowe oraz istniejąca luka technologiczna obnażają strukturalne słabości europejskiej gospodarki i osłabiają jej rolę jako istotnego gracza na arenie międzynarodowej [Orłowska, Żołądkiewicz (red.) 2012, s. 218]. Wśród problemów, z którymi mierzyć się będą ustawodawcy unijni wymienić należy także niski poziom zaufania obywateli państw członkowskich do instytucji UE, jak również do samej idei europejskiej jedności.

Według szacunków Komisji Europejskiej, OECD oraz niezależnych ośrodków badawczych, zajmujących się formułowaniem długoterminowych prognoz gospodarczych, przez najbliższe kilkanaście lat polska gospodarka będzie się rozwijać szybciej od rozwiniętych gospodarek Europy Zachodniej [<https://www.onserwator-finansowy.pl/>]. Mając na uwadze fakt, iż w Polsce od kilkunastu lat odnotowuje się wzrost gospodarczy, można optymistycznie założyć, że stwarza to szansę na zwiększenie zainteresowania zagranicznych inwestorów polskim rynkiem i w efekcie może przyczynić się do poprawy konkurencyjności Polski na arenie międzynarodowej. Odsuwa także w czasie zagrożenie wejścia polskiej gospodarki w tzw. pułapkę średniego dochodu. Zjawisko to oznacza osiągnięcie przez dany kraj średniego poziomu dochodów właściwego dla państw rozwiniętych (PKB *per capita* na poziomie 17 tys. USD), dzięki imitowaniu rozwiązań technicznych i technologicznych tych państw, niskim kosztom pracy oraz wysokiej stopie zwrotu z inwestycji, będącej pochodną znacznego popytu na kapitał. W takich warunkach brak silnych impulsów innowacyjnych oraz przyjaznego przedsiębiorczości i innowacjom środowiska regulacyjnego przyczynić się może do sytuacji, w której w perspektywie 10-15 lat gospodarka wejdzie w stan długotrwałej stagnacji gospodarczej i przestanie doganiać kraje najlepiej rozwinięte. Tempo wzrostu PKB w Polsce w ostatnich latach pozwala mieć nadzieję, że zagrożenie to nie dotyczy polskiej gospodarki. Wskazać można jednak kilka cech, które w najbliższych dekadach mogą czynić ją podatną

na wejście w pułapkę średniego dochodu: znaczny stopień regulacji rynków, niski poziom innowacyjności gospodarki, wydajności pracy oraz nakładów na B+R czy problemy demograficzne (starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny) i które wywoływać będą negatywne konsekwencje dla funkcjonowania rynku pracy oraz stan finansów publicznych [Radło, Ciesielska 2013].

5. Zakończenie

Jak pokazał ostatni kryzys gospodarczy, w nadzwyczajnych warunkach, nawet rozwinięte gospodarki świata wymagają ingerencji państw w ich funkcjonowanie. Wobec nowych zagrożeń państwa członkowskie UE zaczęły poszukiwać własnych dróg przeciwdziałania negatywnym następstwom kryzysu, w efekcie w niektórych obszarach uwidoczniło się przedkładanie interesów narodowych ponad interes europejski. Fakt ten przyczynił się do powiększanie różnic w polityce fiskalnej, socjalnej i finansowej, jak również spowodował naruszenie reguł związanych z wprowadzeniem wspólnej waluty (m.in. obowiązek przestrzegania wielkości dopuszczalnego deficytu budżetowego na poziomie 3% PKB). Sytuacja fiskalna państw Unii Europejskiej w warunkach pokryzysowych należy do szczególnie trudnych. Proces wychodzenia z recesji trwa dłużej, niż przewidywano. Wielomiliardowe programy pomocowe nie przyniosły oczekiwanych skutków. Wobec konieczności spłaty zaciągniętego zadłużenia oraz wysokich kosztów jego obsługi wydaje się, że gospodarki unijne nie posiadają dostatecznych środków na finansowanie innowacyjnych inwestycji prorozwojowych zwiększających produktywność, jak przewidywała strategia lizbońska. Stagnacja produktywności, czynnika o istotnym wpływie na wzrost gospodarczy, osłabiać będzie potencjał konkurencyjny unijnej gospodarki na arenie międzynarodowej. Trudności z powstrzymaniem rosnącego bezrobocia, słabość dotychczasowych instrumentów przeciwdziałania temu zjawisku oraz przewidywane niekorzystne zmiany demograficzne podają w wątpliwość praktyczną realizację koncepcji znaczącego zwiększenia konkurencyjności unijnych gospodarek, istotne przyspieszenie wzrostu gospodarczego oraz możliwość szybkiego wyjścia z recesji. Prognozowane starzenie się społeczeństw wywoływać będzie konieczność ponoszenia zwiększonych wydatków na opiekę zdrowotną oraz rosnące koszty systemu emerytalnego, co wywoływać może napięcia fiskalne i stagnację wzrostu gospodarczego.

Pozytywnie z punktu widzenia spójności nadzoru ocenić należy organizację tzw. semestru europejskiego. Bieżące monitorowanie kondycji ekonomicznej unijnych gospodarek umożliwić powinno analizę i ocenę aktualnych problemów, z jakim borykają się poszczególne państwa, oraz odpowiedni dobór działań naprawczych eliminujących zakłócenia równowagi makroekonomicznej i sprzyjających utrzymaniu stabilności UE. Konieczne jest podjęcie działań o charakterze długofalowym, których celem byłoby osiągnięcie stabilności finansowej zarówno strefy euro, jak i całej UE. Wymaga to przeprowadzenia koniecznych reform struktural-

nych, wspierających proces eliminowania istniejących nierównowag, prowadzących finalnie do ukonstytuowania nowego, lepszego systemu zarządzania gospodarkami europejskimi. Przewidywane w ramach procedury nadmiernych nierównowag kary finansowe za zaniechanie wykonania określonych rekomendacji uznać należy za wyraz uszczelnienia systemu sankcji, jednakże biorąc pod uwagę niedostatki kapitałowe wielu gospodarek, możliwość skutecznej egzekucji należnych kar należy podać w wątpliwość.

Spośród wielu nowych regulacji znaczna ich ilość dotyczy nie całej UE, lecz jedynie strefy euro. Wprawdzie państwa pozostające poza strefą współuczestniczą w węższym bądź szerszym zakresie w podejmowaniu ważnych dla przyszłości strefy (ograniczenia proceduralne) rozwiązań o charakterze długofalowym, faktem jest jednak, że największą rolę w procesie konstytuowania nowego porządku instytucjonalnego odgrywają państwa członkowskie euro strefy. W kontekście skuteczności nowych regulacji zasadne byłoby objęcie nimi wszystkich państw Unii. Ich ograniczony zasięg wpływać może bowiem negatywnie na proces nowego systemu zarządzania gospodarczego. Szeroki zakres podjętych inicjatyw stanowi z jednej strony wyraz dążenia do systemowego wzmocnienia zarządzania gospodarczego w strefie euro, z drugiej jednak istnieje ryzyko, iż nadmierna ilość regulacji, dublowanie priorytetów w poszczególnych programach, ograniczony zasięg oraz brak wewnętrznej spójności nowych rozwiązań z zasadami prawa wspólnotowego stanowią mogą realną przeszkodę w procesie budowy trwałych ram instytucjonalno-prawnych, służących poprawie ogólnej sytuacji ekonomicznej państw członkowskich UE. Określenie horyzontu czasowego, w którym ustanie negatywne oddziaływanie skutków ostatniego kryzysu gospodarczego, jest niezwykle trudne. Realne są bowiem obawy, że rynki finansowe jeszcze przez wiele lat cechować będzie niechęć do ryzyka i kredytowania projektów rozwojowych.

Literatura

- Acocella N., *Zasady polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Bąkiewicz A., Żuławska U., *Rozwój w dobie globalizacji*, PWE, Warszawa 2010.
- Białek J., Olesiuk A., *Gospodarka i geopolityka. Dokąd zmierza świat?*, Difin, Warszawa 2009.
- Bożyk P., *Neoliberalizm a kryzys w strefie euro. Geopolityczne przyczyny i skutki kryzysu*, [w:] M. Guzek (red.), *Ekonomia i polityka w kryzysie. Kierunki zmian w teoriach*, Uczelnia Łazarskiego, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2012.
- Goczek Ł., *Wyrośnąć z długów – polityka podażowa i regulacje w Unii Europejskiej*, [w:] M. Guzek (red.), *Ekonomia i polityka w kryzysie. Kierunki zmian w teoriach*, Uczelnia Łazarskiego, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2012.
- Implikacje reformy instytucjonalnej strefy euro dla procesu wprowadzenia euro w Polsce*, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą
- Kaczmarek T.T., *Globalna gospodarka i globalny kryzys*, Difin, Warszawa 2009.

- Komunikat na wiosenny szczyt Rady Europejskiej. *Realizacja europejskiego planu naprawy*. Cz. 1, Komisja Europejska, Bruksela, 4.03.2009, KOM (2009) 114 wersja ostateczna.
- Nawrot W., *Globalny kryzys finansowy XXI wieku. Przyczyny, przebieg, skutki, prognozy*, CeDeWu.PL Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2009.
- Orłowska R. Żołądkiewicz K. (red.), *Globalizacja i regionalizacja w gospodarce światowej*, PWE, Warszawa 2012.
- Pakt na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia: rok później. Sprawozdanie na szczyt Rady Europejskiej, 27-28 czerwca 2013. Polską, Warszawa, styczeń 2014.
- Radło M.J., Ciesielska D.A., *Polska w pułapce średniego dochodu?*, Difin, Warszawa 2013.
- Reformy gospodarcze w UE*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, http://www.ms.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/zagraniczna_polityka_ekonomiczna/reformy_gospodarcze_w_ue?printMode=true (3.05.2014).
- Rynki pracy jutra. Flexicurity drugiej generacji – mobilne, dynamiczne i otwarte rynki pracy*, http://pklewiatan.pl/wydawnictwa/_files/publikacje/Rynki_pracy_jutra.pdf (3.05.2014).
- Słojewska A., *Eurostrefa i budżet federalny*, „Rzeczpospolita” nr 233 (9533) z 5.10.2012.
- Wpływ kryzysu na globalnym rynku finansowym na PKB i produkcji przemysłowej Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w polskim przemyśle przetwórczym*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz i Prognoz, 2009.
- Wyżnikiewicz B., *Bezrobocie młodych koszmarem Europy*, <http://biznes.pl/wiadomosci/unia-europejska/bezrobocie-mlodych-koszmarem-europy,5562167,news-detal.html> (2.05.2014).

Źródła internetowe

- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/printTable.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdec> (5.05.2014).
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00127&plugin=1> (3.05.2014).
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410&plugin=1> (5.05.2014).
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>; (5.05.2014).
- http://finanse.wnp.pl/staly-fundusz-ratunkowy-eurolandu-brakujacy-element-unii-monetarnej,178437_1_0_0.htm (2.05.2014).
- http://www.eures.praca.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=171:eu-ro-rynek&catid=34:aktualnosci (1.05.2014).
- <https://www.onserwatorfinansowy.pl/tematyka/finans-publiczne/bank-swiatowy-nadchodzi-czas-dla-polski-najlepszy-od-500-lat/> (11.10.2013).

RULES OF THE NEW ECONOMIC MODEL MANAGEMENT AGAINST ECONOMIC CONDITION OF THE EUROPEAN UNION STATES

Summary: The article raises the issue of the economic condition of the European Union countries in the light of the institutional changes that have been taken in the forum of the Union as a result of the recent economic crisis. Their essence was to create a framework to

anticipate adverse events for the economy, system monitoring and effective prevention of the recurrence of the crisis on such a large scale. This article aims to analyze and attempt to assess the current economic condition of the EU on the basis of data reflecting the state of the public finances, the situation on the European labor market and the level of GDP. The effectiveness of new solutions in the context of improving the economic condition of the EU Member States should be consolidated and the internal consistency of the rules implemented at the level of the whole Unii. Realizacji to serve descriptive analysis, statistical data analysis and comparative analysis.

Keywords: European Union, institutional order , management of the European economy.